

מתנהג עמהם כפי מעשיהם. יצדק לומר שאין שכירות משתלמת אלא בסוף, ואם עדיין אינו מרגיש אין ראוי דשמא למחר יגיע הסוף וישתלם הכל בפעם אחת, אבל אם נאמר שהכל מצד החסד מה יתרון ליום מחר מהיום, אלא ודאי אין זו מתנה מהשי"ת כנ"ל, וכיון שלא מצאו עצמם בעת ההיא מזוככים ומוכנים רפו ידיהם]:

ולדרכנו זה נוכל לפרש חטא שאל המלך, דהנה כתיב ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב ופירש"י ולא הרגם כולם מכאן אנו למדים שעשו עפ"י הדיבור של שכינה. ויש לפרש הטעם, שמאחר שישראל עדיין לא היו בשלימות, שהרי עוד לא קיבלו התורה ולא באו לארץ, ולאחר מחיית עמלק צריך להיות הכל בשלימות, השם שלם והכסא שלם, וכמו שאין ליטול הקליפה מהפרי טרם נתבשל כל צרכו, כן נמי נצטוו שלא למחות עדיין זכר עמלק לגמרי, רק כאשר יניח ה' וגו' אחר ביאתן לארץ והעמידו עליהם מלך שאז היו מוכנים לתיקון הכללי. כן הבנתי ממדרש ריש פ' משפטים. והנה שאל המלך בצדקתו וענותנותו היתירה לא מצא א"ע כלי מוכן לתקון הכללי, ובודאי מצא בעצמו חסרונות למכביר כדרך הצדיקים הגדולים, וכידוע ממעשה דרב סעדי גאון על קוצר עבודה, וע"כ שפט שבודאי השי"ת הצופה ומביט ויודע סתרי לבב האדם לא צוה רק על מלחמה פשוטה כמ"ש מלחמה לה' בעמלק מדור דור, שע"כ הפי' שלא ימחה שמו בפעם אחת, כי שוב לא תשאר מלחמה לדור אחר, וע"כ חשב שגם לשמואל לא נאמר בנבואה רק לך והכית את עמלק והחרמתם את כל אשר לו ולא תחמול עליו, ומכאן ואילך והמתה מאיש ועד אשה הם דברי שמואל בעצמו שדייק מלשון והחרמתם את כל אשר לו [כמ"ש באלשיך עפ"י דרכן] כי האדם יראה לעינים ושמואל מחזיקו לצדיק גמור, וע"כ הגיעה העת למחות שמו לגמרי, אבל השי"ת יודע נקודת לבבו בודאי לא צוה כן, כמו שאין נכון ליטול הקליפה מהפרי קודם שנתבשל וכנ"ל, או יש לומר בפשיטות שאפילו הי' הציווי למחות שמו של עמלק

לגמרי, היינו בכלל ציווי זה שיהי' גם כן כלי מוכשר לזה, ומאחר שאדם הוא בעל בחירה ובבחירתו עדיין לא הגיע למדה זו שוב אין עליו החיוב ואפשר שאינו רשאי למחות שמו לגמרי כנ"ל. וזה שהוכיחו שמואל אחר כך אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה, שזה המאמר מראה בעליל כדברינו, שחטא שאל הי' שהחזיק עצמו לקטן, אבל שמואל הוכיחו על זה בשתי טענות, א' כי לו יהי' שאתה מצד עצמך אינך ראוי, אבל מכל מקום הלא ראש שבטי ישראל אתה וימשחך ה' למלך על ישראל, ואם כן מה שאתה עושה מתיחס לכלל ישראל, ועל עצמך אתה רשאי לומר שאינך ראוי אבל לא על כלל ישראל, והטענה השנית הלא וישלחך ה' בדרך, היינו שאתה שליח ה' ושלוחו של אדם כמותו כנ"ל ובשביל שתעשה מצות ה' בתמימות תשלים את נפשך, וברגע ההוא תיעשה כלי מוכן לזה כי סוף הכבוד לבוא, ואין לך להתחכם יותר ולעשות חשבונות בלתי צודקים, והי' לך לבטוח בהשי"ת שבודאי תהיו מוכנים, והוא ממש כעין חטא רפידים שרפו ידיהם מן התורה, וכמו שאז מחמת חטא זה בא עמלק, כ"כ מחמת חטא שאל בא אחר כך המן בימי מרדכי ואסתר כאמרם ז"ל במדרשים, שאז הי' גם כן ביד ישראל כעין חטא זה שנהנו מסעודתו של אותו רשע שעשה משום שהגיעו שבעים שנה לגלות בבל ולא איפרקו אמר תו ודאי לא מיפרקי כמבואר בגמ' (מגילה י"א:), וכאשר באו לאותה סעודה נראו כמתיאשים מן הגאולה, והוא כעין חטא רפידים הנ"ל, ע"כ יצא אז העונש לפועל:

בהפטרה לפרשת זכור (שמואל א' ט"ו) ויוגד לשמואל לאמר בא שאל הכרמלה והנה מציב לו יד, ופרש"י בונה לו מזבח הוא המזבח שנאמר באליהו וירפא את מזבח ה' ההרוס, ואינו מובן כי המזבח של אליהו הוא בהר הכרמל נחלת בני אשר צפונית מערבית של א"י, ורחוק הוא שיהי' כרמל הנאמר בשאל זה ה"ר הכרמל, שהרי הוא בא ממלחמת עמלק שהוא בנגב א"י.

הראה הקב"ה לא"א ועשירית האיפה לא הראה לו, ורשב"י אמר אף עשירית האיפה הראה לו נאמר כאן אלה ונאמר להלן מאלה מה אלה האמור כאן עשירית האיפה וכו' ואל אלקינו כי ירבה לסלוח הקב"ה ויתר לנו סליחה אחת משלו ואיזו זו עשירית האיפה. הנה עשירית האיפה שבאה לכפרה היא מנחת חוטא שהיא בלי שמן ובלי לבונה, ובמדרש (שם סי' ז') אין שמן אלא תורה ואין שמן אלא מעש"ט וכן הוא אומר לריח שמניך טובים וגו', ולבונה היא זכות אבות ואמהות כדאיתא במד"ר פ' נשא (פ' ט' סי' י"ג) שנא' אל גבעת הלבונה. והנה כל קרבנות הבאים לכפרה הם מצד החסד, שמידת הדין אומרת נפש החוטאת היא תמות רק התורה שנקראת תורת חסד אמרה יביא קרבן ויתכפר לו, וע"כ אאע"ה שמדתו חסד הראה לו כל הכפרות להורות לו שזה הוא מצד מדתו, אבל עשירית האיפה שהוא בלא שמן ולבונה רומז לכפרה על איש שאין בו לא תורה ולא מעש"ט ולא זכות אבות כי הבוחר בדרכיהם והעושה כמעשיהם מתקיים עליהם כבמדרש (ב"ר פ' ע"ו), וכפרה על איש כזה גם מדת החסד לא תספיק, כי מדת החסד לעולם צריכה למדת משפט למי ראוי לעשות חסד, דאל"כ היו כל הרשעים זוכין מצד מדת החסד, וע"כ תמצא באברהם שנא' כי ידעתיו וגו' לעשות צדקה ומשפט, משום שלעולם למדת הצדקה שהוא מדת חסד צריך משפט, וכבר כתבנו בזה במק"א, ע"כ לא הראה זה לאאע"ה באשר כפרה זו לא באה ממדתו, ורשב"י אמר שאף עשירית האיפה הראה לו, שמאחר שעשה תשובה, דאל"ה זבח רשעים תועבה, א"כ שוב אין לומר עליו אינו בוחר בדרכיהם, אף שעדיין אין בו לא תורה ולא מעש"ט, גם זו היא מדתו של אאע"ה לקרב רחוקים כמ"ש ואת הנפש אשר עשו בחרן, ר"ש אמר שהקב"ה ויתר סליחה אחת משלו, דעכ"פ יש בכל איש ישראל חלק אלוה ממעל, ומצד אותה הנקודה הוא ראוי לקבל החסד, וזהו כפרה אחת משלו והבן, ובזה תוכחת מוסר לבל יפול לב האדם עליו אף שהוא בתכלית הריחוק מהקדושה והוא בלא תורה ומעש"ט.

ואיך יעבור עם הבזה עד קצה א"י השני לחלוק הבזה, וגם הוא רחוק מגלגל מהלך כמה ימים, ובודאי כרמל זה הוא בארץ יהודה כמבואר ביהושע (ט"ו ג"ה), ונאמר עוד (שמ"א כ"ה) ואיש במעון ומעשהו בכרמל והוא לא רחוק מגלגל, ולדעתי רבותינו הקדושים רמזו לנו דבר עמוק, כי כל דבריהם דברי חכמה, כי חטא שאול ה' שטעה להורות הוראת שעה, אף שידע מה שנאמר בתורה תמחה את זכר עמלק, שפירש"י אפי' בהמה שלא יאמר בהמה זו משל עמלק היתה, מ"מ חשב מאחר שהוא אינו מוכן לזה כמ"ש במאמר הקודם יכול להורות הוראת שעה שלא למחות שמו לגמרי, וכמו שיהושע לא הרגם כולם רק חתך ראשי גבורים שלהם שהי' עפ"י הדיבור, כ"כ חשב שהוא בכח המלוכה יכול ג"כ להורות הוראת שעה בזה, ועי' בי"ב דרשות להר"ז דהא דב"ד מכין ועונשין שלא מה"ת לא לעבור על ד"ת רק לעשות סיג לתורה זה שיך למלך, ובמקום שאין מלך יכול הב"ד לעשות כן, ע"כ חשב שכמו שיכול לעשות למגדר מילתא הוראת שעה, כ"כ מותר לו להורות בזה שלא למחות שמם לגמרי, כמו שאין ראוי ליטול הקליפה מהפרי טרם שיתבשל, והוא ג"כ כעין למיגדר מילתא שלא יבוא לידי קלקול, אבל טעה בזה, שאין להורות הוראת שעה רק למגדר מילתא ממש, היינו כשרואה שהעם פרוצים בדבר אחד, או רק עפ"י נביא כמו יהושע שעשה עפ"י הדיבור, אף שאז לא הי' לעבור על ד"ת שהרי עד אז לא נצטוו למחות זכר עמלק, או אליהו בהר הכרמל שהקריב בשעת איסור הבמות שהי' עפ"י הדיבור כמ"ש (מל"א י"ח ל"ו) ובדברך עשיתי וגו' ופרש"י שהקרבתי בבמה בשעת איסור הבמות, וא"כ מה שקלקל שאול בהוראתו הוראת שעה שלא כד"ת נתקן ע"י אלי' שהורה הוראת שעה כדין זכדת, וזהו שריפא את מזבח ה' ההרוס, והבן:

במד"ר (פ' ג') ויקח לו את כל אלה, רבנן ורשב"י, רבנן אמרי כל הכפרות

עצמם כלל. אבל נביאי אומה"ע הם רק כדמיון פלגש, והבן:

והנה במד"ר (ריש הפרשה) ברכו ה' מלאכיו נקראו הנביאים מלאכים וכו'.

וכי מלאך ה' והלא פינחס ה' ולמה קורא אותו מלאך אלא אמר ר' סימון פינחס בשעה שהיתה רוח הקודש שורה עליו היו פניו בוערות כלפידים, ע"כ. דהנה מלאך הוא מלשון שליחות, היינו שאין לו שום בחינה ומהות בפ"ע רק לעשות רצון משלחו הוא ממ"ה הקב"ה, וכן הנביאים לא חשו על עצמם כלל רק לעשות שליחותם. אך כ"ז הוא בעת שרוה"ק שורה עליהם לבשו מלאכות, אבל כשנסתלקה מהם רוה"ק שבו להיות כיתר האנשים, וע"כ רק אז שרוה"ק שורה עליהם פניהם בוערות כלפידים, אבל מרע"ה ה' תמיד מוכן לנבואה וה' תמיד מלאך שכל מהותו היא השליחות, וע"כ תמיד ה' האור האלקי על פניו וה' צריך למסות: ולפי"ז יובנו דברי המד"ר הנצבים פתח דברינו דכל הנביאים ה' המלאך קורא, היינו שהמלאך קורא ונהגיה אותו עד שנתעלה למדרגת מלאך ואז ה' הדיבור מדבר עמו, ברם הכא אני הקורא, היינו שמרע"ה לא הוצרך שיתעלה למדרגת מלאך שזה ה' תמיד אף קודם הקריאה, אלא שהקריאה היתה מאת הש"י היינו שהוגבה ונתעלה עוד יותר ויותר למדרגת מלאך:

ולפי הדברים האלה יובן מה שאנו אומרים בליל ש"ק קודם הסעודה בצאתכם לשלום, דהנה אמרו ז"ל (שבת פ"ה) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמה"ש משתמשים בו דכתיב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ברישא עושי והדר לשמוע, ואמרו ז"ל (שם) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ס' רבוא של מה"ש לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, וכשחטאו פרקו מהם וכולם זכה משה ונטלם, ואיתא בכתבי האר"ל שבשבת משה מחזירם לישראל, וזה ישמח משה במתנת חלקו, וממוצא הדבר שבשבת חוזרין

לא יאמר ח"ו נואש, רק יחזק א"ע ויקבל עליו להיות מהיום והלאה תחת עול תורה ומצוות ויזכה לחסדו של הקב"ה. אכ"ר:

שנת תרע"א

במד"ר (פרק א') ויקרא אל משה, ולא כאברהם, באברהם כתיב ויקרא מלאך ה' אל אברהם המלאך קורא והדיבור מדבר, ברם הכא אמר ר' אבין אמר הקב"ה אני הוא הקורא ואני המדבר שנאמר אני אני דברתי אף קראתיו הביאותיו והצליה דרכו, להבין מעלת הקריאה אם היא ע"י הקב"ה, כי לכאורה העיקר הוא הדיבור ומה נ"מ מי ^{הוצר החכמה} הוא הקורא:

ונראה בהקדים מאמר כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שפירש ההפרש שבין ויקר שנאמר בבלעם לויקרא שנאמר במשה, כי לשון ויקר היינו שהדיבור בא אליו למקומו ולא נתעלה ע"י הדיבור ונשאר בלעם הרשע כמו שה' עומד מבחוץ, אבל לשון ויקרא הוא שקרא אותו שיקרב הלוים, ונתעלה לקראת הדיבור, עכת"ד, ויש להוסיף בזה דברים שמודדין לאיש כמדתו, שבלעם הרשע עם כל בקשתו קרבת אלקים לא רצה להניח את המעשים המכוערים שלו, ואתונו תוכיה, רק רצה בשניהם יחדיו, היינו בקרבת אלקים בעודנו מלוכלך בטנופת מעשים המכוערים, ע"כ נמדד לו כמדתו, שאפי' בעת שבא לו הדיבור לכבוד ישראל לא הוציאו הדיבור ממהותו הרעה רק הדיבור בא אליו, וכמשל הזה"ק (ח"ג ר'): במצורע הדופק על הפתח, אבל מרע"ה שכל מהותו היתה פרישות מהחומר, כשמו משה כי מן המים משיתיהו כמ"ש המהר"ל בספר גבורות, וה' מתקדש והולך ופירש מן האשה, ע"כ נמדד לו במדתו שנקרא ונתעלה לקראת הדיבור ונתקדש עוד יותר ויותר, וזה הוא מאמר המד"ר משל למלך שה' לו אשה ופלגש, כי אשה היא בקידושין ופלגשים בלי קידושין לדעת רוב הפוסקים, וע"י הקידושין היא מיוחדת ומזומנת לו ואסורה אכ"ע כהקדש, וזה נביאי ישראל שהם מיוחדים ומזומנים רק לעשות רצון אביהם שבשמים ולא לצורך